

Karen Hansen

Mangfoldige børnefællesskaber i skolen

**Tips til udvikling af robusthed og vedvarende
trivsel og læring i en hverdag med variationer og
rotationer**

*- børn fortæller,
hvordan et
fællesskab er
mangfoldigt*

*- professionelle
vurderer
fællesskabets
nærmeste
udviklingszone og
justerer
pædagogikken*

FOR ALLE

© 2026 Karen Hansen
Forlag: FOR ALLE (Trivsel og læring: www.trivsel-og-laering.dk)
ISBN: 978-87-977358-0-0

Indholdsfortegnelse

Intro og læsevejledning.....	4
Mangfoldige børnefællesskaber og rotationsrobusthed.....	4
Børneinddragelse og professionel justering af pædagogikken.....	5
Læsevejledning:.....	6
1. Inddragelse af børns perspektiver.....	8
1.1 Vores specielle sted.....	8
Inspiration til inddragelse af børnenes perspektiver på "Vores specielle sted".....	9
1.2 Vores bestemte tid.....	10
Inspiration til inddragelse af børns perspektiver på "Vores bestemte tid".....	10
1.3 De særlige børn, vi er.....	12
Inspiration til inddragelse af børns perspektiver på "De særlige børn vi er".....	13
1.4 Vores fællesskab.....	15
Inspiration til inddragelse af børns perspektiver på "Vores fællesskab".....	16
2. Professionelles systematiske arbejde med børns perspektiver.....	17
Lytning: Vi undersøger børnenes perspektiver.....	17
Supplement: Vi bringer vores faglige viden i spil.....	18
Forståelse og prioritering: Vi skaber en fælles forståelse og vælger den vigtigste justering.....	18
Inspiration til at supplere og forstå børns perspektiver.....	20
3. Justeringer og kollegiale aftaler.....	23
Inspiration til justeringer og kollegiale aftaler.....	24
4. Kommunikation - sprogets muligheder.....	27
5. Inspirationer.....	28
Vores lokalområde.....	29
Vores skole.....	30
Den nyttige: Hvad gør man hvor?.....	31
Skole i gamle dage og nu.....	32
Min og vores særlige tid.....	33
Fokusgruppeinterview ved rotationer.....	34
Quis og byt.....	35
Englen og djævelen.....	37
Find 3 ting I har fælles.....	38
Hvordan fungerer vi godt på ture, i frikvarterer, ved vikar?.....	39
Hvad tænker vi om Respekt - Diamond 9.....	40
Fem lege eller aktiviteter, som alle kan være med til.....	42
Efterskrift:.....	43
Litteratur, der har inspireret.....	44

Intro og læsevejledning

Mangfoldige børnefællesskaber og rotationsrobusthed

Alle ønsker det bedste for børn i alle klasser på landets skoler.

Flere undersøgelser viser, at der er en sammenhæng mellem trivsel og læring, ligesom børn fortæller, at der for dem er en sammenhæng mellem disse to aspekter og deres oplevelse af inddragelse i undervisningen.¹

Trivsel og læring finder sted i skolernes mangfoldige fællesskaber. Det er her børnene udvikler sig selv og hinanden, - og det er her, de gennem fag og andre skoleaktiviteter motiveres, modnes og styrkes til at deltage i samfundet nu og i fremtiden.

I de senere år har hverdagen i skolens fællesskaber været præget af variationer og rotationer. Variationerne kan skyldes pædagogiske valg af temauger, holddeling osv., - mens rotationerne skyldes strukturelle forhold, fx. børns skoleskift, klassesammenlægninger eller nødvendige skemaskift mellem lærere.²

De professionelle kender rotationerne som et fælles vilkår for deres ansættelse, som må accepteres. De skal måske lære et nyt team at kende, og de forbereder sig på, at de nu skal igennem en periode med mulige trivsels- og læringsmæssige bump blandt børnene.

For børn reagerer på forandringerne. De oplever, at de skal forholde sig til nye klassekammerater, og de døjer med savn af velkendte lærere/voksne. De skal omstille sig til nye relationer, og de skal prøve at hænge på fagligt. Reaktionen er helt forståelige og forventelige.

Vi kan styrke børns trivsel og læring ved at sætte rotationsrobusthed højt på dagsordenen på den enkelte skole. Både forebyggende i hverdagen og mere intensivt i perioder, hvor alle ved, at der vil være strukturelt begrundede rotationer i en nær fremtid.

1 Rambøl: Forskningsbaseret viden (2014). EVA: Motiverende undervisning (2014). Egmont indsiget. Nr 4 (2026)

2 Især Budgetloven, som trådte ikraft 2014 og om indførsel af frit skolevalg (lovændring 2005)

Rotationsrobusthed i de mangfoldige børnefællesskaber sker gennem inddragelse af børnenes perspektiver, de professionelles forståelser og kontinuerlige justeringer i hverdagen. På den måde kan børns perspektiver på skolehverdagen og deres ønsker til klassefællesskabet kvalificere de professionelles dømmekraft.

Børneinddragelse og professionel justering af pædagogikken

Trivsel og læring finder sted på en bestemt tid i et særligt fællesskab blandt børn som er på hver deres måde. Derfor er ingen fællesskabe ens, og mangfoldigheden er dynamisk.

Vi må derfor vedvarende interessere os for, HVORDAN børnenes mangfoldige fællesskab er i den enkelte klasse eller på den enkelte årgang, HVEM de gerne vil blive, og HVAD børn sammen med professionelle kan gøre ved det.

Det er oplagt at spørge børnene selv, fordi de er hovedpersonerne i skolen.

I henhold til FNs børnekonvention er inddragelse en rettighed, ligesom den er central i demokratisk dannelse.

Børn fortæller selv, at det er vigtigt for dem at blive inddraget. Det har betydning for deres oplevelse af at høre til.

Denne bog er en håndsrækning til professionelle, der ønsker at arbejde konkret med børneinddragelse for at styrke fællesskaber, så de bliver så robuste og trygge som muligt – hele tiden. Netop derfor inviteres børnene gennem inspirationerne i denne bog til at bidrage med deres perspektiver på deres sted, deres tid, dem selv og deres fællesskab. Gennem øvelser og inspirationer får børnene øje på sig selv, de andre og deres fællesskab. Sammen med deres professionelle voksne erfarer de dynamikker og muligheder.

Det handler om nysgerrighed på børnenes, egne og kollegaers perspektiver. Gennem deling af viden og erfaringer nuancerer de professionelle forståelser af børns perspektiver. Gennem valg af forskelligartede justeringer kan de professionelle udvikle et pædagogisk repertoire, som kan imødekomme de mangfoldige fællesskabers nærmeste udviklingszone.



Her er ingen quick-fix, fordi ingen pædagogikker "fits all" børnefællesskaber. At arbejde med mangfoldighed kan ikke generaliseres, men må situeres: Hvert fællesskab – sin mangfoldighed.

Vi ved, at "forandringens vinde" blæser konstant, så robustgørelse af børnefællesskaber gennem kontinuerlige udvekslinger og justeringer må nu være en del af en skoles pædagogiske kultur.

Alt er tænkt som forebyggende: Et mangfoldigt rotationsrobust børnefællesskab med trivsel og læring for alle.

Læsevejledning:

Bogen kan læses fra start til slut, og er på den måde en proces-guide til at arbejde systematisk for mangfoldige børnefællesskaber med udgangspunkt i børns perspektiver: Hvad siger børnene? Hvordan forstår vi det? Hvilke justeringer vælger vi, og hvem gør hvad?

Alle skoler har i forvejen udviklet lokale praksisser. – Læs med og vurder om nogle af bogens pointer og tips kan forenkle eller konkretisere jeres arbejde for mangfoldige børnefællesskaber og børneinddragelse i en ønsket retning.

"Inddragelse af børns perspektiver"-afsnittet er skrevet med tanke på mellemtrinnet, men kan med mindre tilpasninger fungere i forhold til indskoling og udskoling.

Alle kapitler følger samme skabelon: 1. Mind-set og 2. Inspiration og øvelser
Bagerst udfoldes nogle af de forslag, som er beskrevet under kapitlerne.

Indhold:

Kapitel 1: Inddragelse af børns perspektiver

HVORDAN er vores mangfoldige fællesskab. Kapitlet indeholder 4 vinkler med konkrete forslag til, hvordan de professionelle voksne kan tale sammen med børnene: Hvordan er det *specielle sted*, som er rammen for vores skolehverdag? - Hvad kendetegner vores *bestemte tid*? - Hvem er jeg som "*særligt*" barn? - Hvordan er vores *fællesskab*? - Hvem vil vi gerne blive til?

Kapitel 2: Tips til arbejdet med at forstå og supplere børns perspektiver

Tre artefakter/ modeller præsenteres som inspiration. Disse giver mulighed for at vælge vinkel til det professionelle forståelsesarbejde.- ligesom de kan give inspiration til at vælge en konkret justering.

Kapitel 3: Tips til at formulering af konkrete justeringer/ kollegiale aftaler

Justeringer er nye pædagogiske handlinger. De behøver ikke at være kæmpe, men de skal begrundes, aftales og kommunikeres. Her fokuseres på betydningen af at arbejde i nærmeste udviklingszone - både for børn og professionelle. Alle skal desuden vide besked med "What's in it for me".

Kapitel 4: Kommunikation – sprogets muligheder

Tre vinkler på kommunikation, hvor sproglige opmærksomhed bliver en del af pædagogikken.

Kapitel 5: Inspirationer – foldet ud

Her findes inspirationerne foldet ud. Tanken er ikke, at man *skal* følge anvisningerne, snarere overveje, hvordan øvelserne kan tilpasses den enkelte klasse eller årgang.

Efterskrift og litteratur, der har inspireret.

1. Inddragelse af børns perspektiver

1.1 Vores specielle sted

Skoleliv, trivsel og læring finder sted. Af og til tager vi stedet for givet og glemmer at tale om, hvilke rammer og muligheder, det giver vores hverdag. Steder er meget forskellige og er vigtig del af betingelserne for udvikling af mangfoldige børnefællesskaber.

Med sted tænkes både klasselokaler, faglokaler, skolegård og lokalområde. Ser her flot ud? Hvordan kan det bruges? Er der nogle historier, som kan bidrage til, at børnene får styrket deres fornemmelse af at kende og høre til. Børn bruger rigtig mange timer i skolen i løbet af en skoleuge - et skoleliv.

Børn kender deres sted – på deres egen måde. De er både eksperter, men måske også lidt "hjemmeblinde" for de muligheder, et sted giver. Børn har derfor glæde af at kende kammeraters perspektiver, fordi de herigennem også bliver opmærksomme på deres egen måde at tænke om stedet på. De oplever det positivt, at voksne viser interesse for deres perspektiv på deres sted. Voksne og børn kan sammen undersøge og udvide stedets muligheder for trivsel og læring.

De professionelle får et bedre grundlag for at vurdere, hvor børnene for tiden oplever sig tilpas, hvor de ikke gør, og hvor de ser muligheder. Herefter kan justeringer føre til at give børnene de bedste betingelser for udvikling for tiden. Det er værdifuldt at bede børn om uddybende perspektiver: et synspunkt kan udfoldes og inspirere til flere.

Når alle kender et steds specielle karakter og føler, at de hører til, er der flere muligheder for, at netop sted kan indgå meningsfuldt i planlægning af kommende skoleaktiviteter.

Der er også mulighed for at børnene optræder som guider, hvis skolen får gæster, der kommer nye lærere eller klassekammerater. At høre til kan udvikle sig til ansvar, ejerskab og sidenhen værtsskab.

Inspiration til inddragelse af børnenes perspektiver på "Vores specielle sted"

1. SOS på klasselokalet.

SOS kommer fra metoden Signs of Safety. I øvelsen tegnes et skema på tavle eller smartboard med 3 kolonner. Inviter børnene til at komme med bud på: 1. Hvad fungerer godt i vores klasselokale? 2. Hvad fungerer knapt så godt? 3. Hvad kunne vi tænke os at lave om på?

Budene skrives i kolonnerne. Sammen reflekteres over budene. De(n) professionelle tager et billede af skemaet til teamet og sætter et tidspunkt for feedback og mulige justeringer.

2. Indret et lokale - med betingelser

Bed børnene lave en model af klasselokale og møbler. På papir eller pc. Bed om et forslag til indretning med betingelser, fx: alle skal kunne se læreren, der skal være både soloborde og gruppeborde, alle kan komme til skuffer.

3. Skolegården

Alle børn får et kort over skolegården eller tegner det selv. De skal markere: 1. Hvor er det rart at være? 2. Hvor er det kedeligt at være? Bed om forslag til, hvordan skolegården kan udnyttes bedre.

4. Vores lokalområde

Hvor bor børnene? Hvem kender hvad i omgivelserne? Se her: Vores lokalområde s. 29.

5. Vores skole

Hvad ved vi om vores skole? Se her: Vores skole s. 30.

6. Den nyttige

Hvad gør man hvor? Se her: Den nyttige: Hvad gør man hvor? s. 31.



1.2 Vores bestemte tid

Vi lever i foranderlige tider. Tid kan forstås bredt: både horisontalt (kronologisk – før/nu/fremtid) og vertikalt (her og nu). Begge dimensioner udgør betingelser for trivsel og læring i mangfoldige børnefællesskaber.

Børnefællesskabet kan have været igennem en svær periode med masser af vikarer eller ombygninger på skolen. De kan også have været igennem en periode, hvor stadig flere kammerater fraflytter klassen, og dermed gør det skrøbeligt at vedligeholde relationer.

På den anden side kan de også med succes have deltaget i en større aktivitet, som nærmest over natten har givet fornyet energi til alle.

Vi behøver ikke en hel coronakrise til at fortælle os, at tid betyder noget.

Børn fortæller om sig selv gennem deres forståelse af tiden - i samfundet, lokalområdet, familien og skolen. Nogen står midt i en svær tid og har småt med overskud, mens hver dag er en fest for andre.

Tider med variationer og rotationer kan både være spændende og krævende for børn. Omvendt kan perioder med faste rutiner opleves som både trygge og kedelige. For børn er det værdifuldt at kende klassekammeraters perspektiver. - Så kan de bedre vise hensyn.

Ved at fokusere på tid: før - nu - sidenhen, kan børn få øje på egen og andres udvikling.

For de professionelle er det vigtigt at tænke, hvordan er det her *for tiden*. Børn udvikler sig selv og hinanden uafbrudt. Deres meninger og fortrukkenheder og fokus skifter. - Af og til kan de have vanskeligt ved at følge med sig selv.

Mange børn føler de voksnes solidaritet, når de forsøger at sætte sig i børnenes sted, både når de sprudler eller det modsatte. Det, at de voksne følger med, er værdifuldt. For det er dem, der skal lægge trædestenene for børnene.

Når vi bruger energi på at lytte til børnenes perspektiv på tid både horisontalt og vertikalt, får vi nødvendig viden til brug for planlægning af justeringer. Justeringer er forebyggende, og det siger sig selv, at forebyggede justeringer ikke må komme for sent – de skal komme "til tiden".

Inspiration til inddragelse af børns perspektiver på "Vores bestemte tid"

1. Da du var lille

Åbent spørgsmål: Hvad kunne du lide at lege som lille – hvad holder du af at lave nu?

Øvelsen sætter fokus på både personlig udvikling og spørgsmålet: hvordan er vi ens og forskellige. Kan suppleres med: Hvad vil du lave, når du bliver gammel?

2. Da vores forældre var små

Gå en tur på skolen eller i lokalområdet. Tag mobiltelefonen med og tag billeder af ting, der ikke fandtes, da jeres forældre var små?

Øvelsens fokus på forskel kan bevidstgøre børnene om "tidspunktets" betydning for deres liv: trivsel og læring.

3. Skole i "Gamle dage" og nu

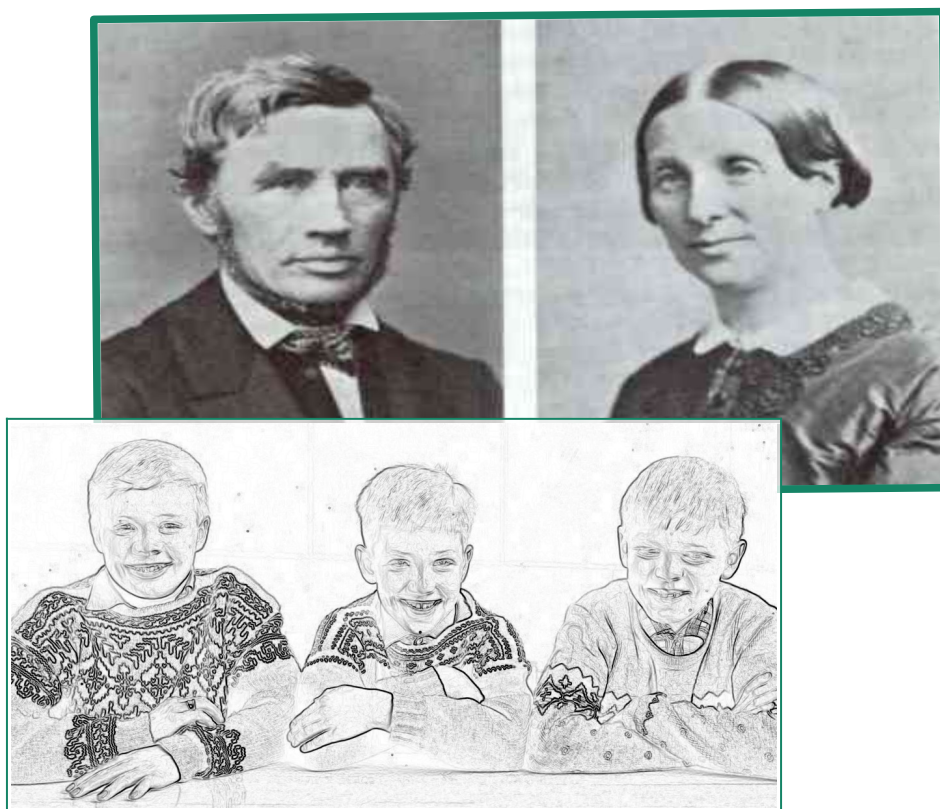
Se en film om skolen i gamle dage. Hvad var godt dengang, hvad er godt nu? Se her: Skole i gamle dage og nu s. 32.

4. Min og vores særlige tid

Børnene arbejder med, hvordan de har ens og forskellige betydningsfulde fortællinger om tiden for tiden. Se her: Min og vores særlige tid s. 33.

5. Fokusgruppeinterview ved en rotation - ny lærer, klassekammerat, klassesammenlægning

Brainstorm på: Hvad er godt at gøre. Se her: Fokusgruppeinterview ved rotationer s. 34.



1.3 De særlige børn, vi er

Alle børn er fantastiske.

De vil gerne kendes og anerkendes for at være ganske særlige i forhold til de andre – men også at være lige som alle de andre. Nogle børn er til musik, rundbold, rim og remser andre er til skak, akvarel og kombinatorik.

– Så hvordan er vi ens og forskellige på kryds og tværs i vores mangfoldige fællesskab?

Det kan man kun afgøre, hvis man ved lidt om det.

For børn kan det være skrøbeligt selv at tage kontakt til og præsentere sig over for flere forskellige klassekammerater. Især over for helt nye, der kommer ind i en klasse - eller ved klassesammenlægning. De vil egentlig gerne, men er måske lidt utrænede i at tage de første skridt, og de er opmærksomme på nye positioner i klassen, - især deres egen.

I rolige tider vil de fleste i hverdagen søge de kammerater, de kender i forvejen, fordi det er trygt og godt. Nogen kan være nysgerrige på andre i klassen, men er måske lidt usikre på, om deres invitationer vil blive taget godt imod.

Vi ved at kendskaber kan udvikle sig til venskaber.

Nogle børn kan tale i timer om sig selv og deres foretrukkenheder, mens andre helst ikke byder ind. Der skal være plads til begge måder at være på. De fleste har nytte af at øve sig lidt i at være lidt mindre eller lidt mere. Identiteter, balancer og grænser udvikles uafbrudt.

De professionelle oplever af og til at stå i børnefællesskaber, som er nye for hinanden. Faktisk skal der bare en ny i klassen til, at børnefællesskabet er nyt. Det kan opleves som uro.

I andre mere stabile børnefællesskaber kan grupperingerne være blevet lidt for faste. Her skal børnene måske have en hånd til at genpræsentere sig for hverandre og derigennem få nyt blik for deres fællesskabs mangfoldige muligheder.

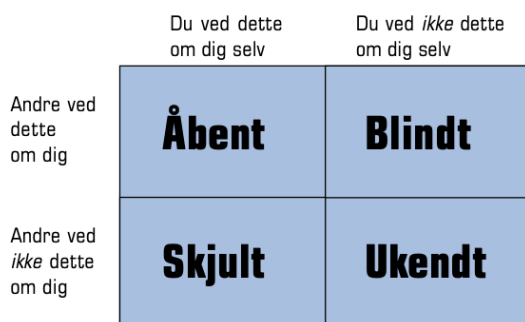
Voksne er helt nødvendige her. Aktiviteter der skaber kendskab, kontakter og tryghed for alle, skal faciliteres, og kontinuitet er afgørende.

Når børn i en klasse både har en fornemmelse af egen og andres fortrukkenheder på et bestemt tidspunkt og en viden om, at de og andre udvikler sig uafbrudt, - så giver mangfoldighed mulighed for tolerance og trivsel.

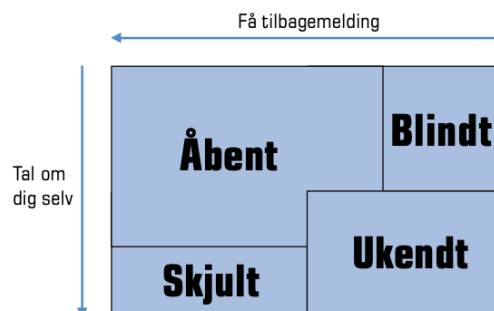
Vi er og bliver hinandens muligheds- og udviklingsbetingelse.

Det er en vigtig pointe, at arbejdet her ofte er sjovt, positivt og overraskende i sig selv. De fleste vil åbne op og være med til at skabe det fundament, der skal til for også at kunne tale om sværere ting, når det bliver nødvendigt.

Figur 3: Joharis vindue A



Figur 4: Joharis vindue B



Joharis vindue illustrerer hvordan gensidige udvekslinger kan styrke et åbent mangfoldigt fællesskab (Fra Dit liv – dit valg. DKR)

Inspiration til inddragelse af børns perspektiver på "De særlige børn vi er"

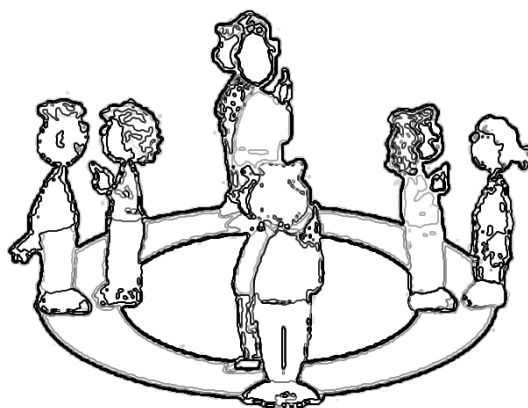
1. Qvis og byt - samtalestruktur med skiftende makkere

Qvis og byt er en munter øvelse, hvor børn over en periode på måske 8 - 10 minutter skiftes til at spørge og besvare spørgsmål med nye makkere - fra spørgekort som er lavet på forhånd. Øvelsen er hentet fra Cooperative learning. Se her: Qvis og byt s. 35.

2. Dobbelte cirkler - samtalestruktur med skiftende makkere

Også en øvelse fra Cooperative learning. Børnene stiller sig i 2 cirkler: en indercirkel og en ydercirkel med næsen mod hinanden. Antallet i indercirkel og ydercirkel skal være det samme, så alle har en overfor-makker. I denne øvelse stiller den voksne spørgsmål, som alle svarer på. Spørgsmålene kan være i stil med spørgsmålene til Qvis og Byt. Spørgsmål 1 besvares først af de børn, der står i ydercirklen, mens indercirkelbørnene lytter interesseret. Efter en stund inviterer ydercirkelbarnet indercirkelbarnet til at besvare samme spørgsmål.

På tegn fra den voksne er denne runde færdig og de voksne beder ydercirklen rykke et hak med uret, så der opstår nye makkerpar. Indercirkelbørnene kan starte med at besvare spørgsmålene i denne runde. Samtalestrukturen fortsætter 3-4 spørgsmål.



3. Da jeg var en engel - da jeg var en djævel.

Alle børn er både engle og djæвле. Dette er en lille skriveøvelse, hvor børnene præsenterer deres "engle- og djævle"-sider. Se her: Englen og djævelen s. 37.

4. *Find en der...*

Ud fra en liste med forskellige kendetegn (bor på 4. sal, hundeejer, bolcheelsker) skal hvert barn - eller makkerpar - finde et barn blandt de andre i klassen med netop dette kendetegn. Ud fra kendetegnet skriv det fundne barn sit navn. Hvert barn må skrive en gang på hver liste.

Endnu en CL-struktur. Google har et stort udvalg af lister, som kan printes til formålet. Eller børnene kan selv finde på....

Brug ca. 10 minutter på øvelsen.

5. *Find 3 ting I har fælles:*

Blå cykel, hamster, yndlingsret. En øvelse, hvor børnene må undersøge, hvad de har til fælles i en gruppe. Se her: Find 3 ting I har fælles s. 38.



1.4 Vores fællesskab.

Der er en sammenhæng mellem de børn, der går i en klasse og det fællesskab, de sammen udgør. Derfor er alle fællesskaber særlige. Mangfoldige børnefællesskaber er tonet af tid og sted – og de skifter ustandseligt karakter, fordi børn hele tiden påvirker og udvikler hinanden.

Samtidig ved vi, at ved rotationer sker der ændringer: Børn kommer til klasser, og børn forlader klassen.

Tal jævnligt med børnene om klassens fællesskab – om hvordan det fungerer nu, og hvordan de ønsker, det skal udvikle sig.

Det, vi er sammen om, må vi udvikle sammen. Derfor er inddragelse afgørende, hvis fællesskabet skal opleves som en fælles mulighed og et fælles ansvar.

Børn kender hinanden fra mange sammenhænge: fra undervisningen, fra fritid eller sport, fra tidligere klassetrin, lokalområdet eller gennem forældrenes relationer.

Børn oplever dynamikker og ser mønstre i løbet af dagen og ugen – gennem årene.

Måske har de ikke talt meget om fællesskabet, og måske har de blot levet i fortællingen om, at de er kloge, stille, larmende, sjove, vilde eller hjælpsomme.

Børn ved meget. Hver især har de et ekspertblik på det fællesskab, som klassen har været – og er i dag. De har perspektiver på fællesskabet og håb for dets udvikling. Når de deler deres perspektiver med hinanden, opdager de både ligheder og forskelle i deres oplevelser.

Når et fællesskab løbende deler perspektiver på sig selv, kan børnene være med til at forme en ønskværdig udvikling. Mangfoldighed bliver en styrke, fordi mange perspektiver skaber mange ideer. Samtalen bliver konkret og vedkommende, fordi den handler om netop den klasse og det fællesskab, børnene er en del af.

Samtaler har disse fordele:

- Den enkelte kan opleve at blive lyttet til og få indflydelse.
- Perspektivdeling blandt børnene skaber tydelighed om, hvordan fællesskabet fungerer.
- Fællesskabet udvikles af de børn - og til de børn, der er en del af det.
- Det bliver lettere at være lærer i.
- Det bliver lettere at træde ind i som nyt barn.

Inspiration til inddragelse af børns perspektiver på "Vores fællesskab"

1. Hvilke regler har vi nu – hvorfor er de gode?

Klasser har ofte regler og vaner for, hvordan de er sammen. Børn udvikler sig hele tiden. Derfor kan det være værdifuldt med jævne mellemrum at undersøge om reglerne stadig passer til fællesskabet, som det er nu. Det kan gøres ved at stille det åbne spørgsmål: "Hvorfor er regel X god?". Børn har glæde af at lytte til hinandens begrundelser. Voksne har godt af at lytte for at undersøge, om reglerne skal justeres – eller om de fortsat er relevante.

2. Hvordan har vores klasse udviklet sig de sidste to år?

En måde at tale om fællesskabets udvikling på. Ofte bliver børn overraskede over, hvor meget fællesskabet har udviklet sig. Børnene bliver opmærksomme på betingelser omkring deres fællesskab. De kan også blive opmærksomme på, om der er noget, de savner, som måske kan etableres igen.

3. Hvordan fungerer vi bedst på ture, i frikvarterer, ved vikar?

Ture, frikvarterer og vikarertimer kan fungere fantastisk. Mange oplever imidlertid udfordringer netop her. Måske kan børnene bidrage med løsninger. Se her: Hvordan fungerer vi godt på ture, i frikvarterer, ved vikar? s. 39.

4. Hvad tænker vi om RESPEKT: Diamond 9.

En øvelse med dialog og prioriteringer. Respekt går igen, når børn skal ønske sig noget af deres fællesskab. Øvelsen her giver mulighed for, at børnene overfor hinanden kan samtale om, hvad de tænker om netop RESPEKT. Se her: Hvad tænker vi om Respekt - Diamond 9 s. 40.

5. Hvilke 5 lege eller aktiviteter, vil alle kunne være med til?

Det giver vitaminer i et fællesskab, at have lege eller aktiviteter alle kan være med til og har det sjovt med. Det er en del af et fællesskabs identitet. Se her.: Fem lege eller aktiviteter, som alle kan være med til s. 42.



2. Professionelles systematiske arbejde med børns perspektiver

Børn kan inddrages både som informanter om det forhenværende og nuværende og som medskabere af et bedste næste. Det bedste næste afhænger af, hvordan de professionelle forstår og supplerer børns perspektiver. Det betyder ikke, at alle perspektivudvekslinger mellem børn og voksne skal føre til systematisk arbejde. Men hvis et team eller en skole vælger det, kan det ske på følgende måde:

- | |
|---------------------------------|
| 1. Børns perspektiver |
| 2. Lytning |
| 3. Supplement |
| 4. Forståelse og prioritering |
| 5. Planlægning og kommunikation |

Hele kapitel 1 handler om inddragelse af børns perspektiver. Nedenfor udfoldes de næste faser af modellen.

Lytning: Vi undersøger børnenes perspektiver

På (team-)møder kan de professionelle voksne *lytte* til børnenes udsagn. Det kan være inspirationerne her i bogen har været anvendt, og det kan være, der har været brugt nogle helt andre. De undersøger nysgerrigt, hvad børnene konkret siger: Hvad er overraskende? - Hvad er som forventet? - Hvor mange siger hvad? - Hvilket fokus har de? Hvilke ord og forståelser er i spil?

Supplement: Vi bringer vores faglige viden i spil

Efterfølgende *supplerer* de professionelle børnenes perspektiv med deres faglige viden og erfaringer.

I det forebyggende arbejde er de professionelle de voksne, som dagligt er omkring børnene, fordi de ved meget om hverdagen. De ved noget forskelligt, fordi de har forskellige fag og møder børnene på forskellige tidspunkter på dagen i løbet af ugen. De har en faglig indsigt og praksis med de særlige didaktikker, som hører til deres fag.

Også lokale ressource- og supportpersoner kan inddrages.

Ressourcepersoner tilbyder viden fra hver deres område, og måske kan deres læsning af diverse målinger/test fortælle noget nyttigt om herognu- tilstande.

Eksterne fagpersoner, fx PPR har en anden særviden om børns og børnefællesskabers udvikling. De kan tilbyde friske øjne fra et andet fagligt synspunkt, og de har ofte erfaringer fra andre børnefællesskaber andre steder i byen.

Hver især har en særlig viden og særlige forudsætninger for at sætte sig i børns sted og supplere med relevant viden.

Forståelse og prioritering: Vi skaber en fælles forståelse og vælger den vigtigste justering

Dernæst skaber de professionelle sammen en forståelse, som fører til en prioritering af hvilken justering, der skal sættes i værk.

Analysen og forståelser over trivsel og læring i børnefællesskaber trækker ofte på dimensioner som relationer, fællesskaber, klasserumsledelse og didaktik. Vi bruger sprog og begreber herfra til at tale sammen og professionelt at forstå hverdagen i skolen. Dimensionerne hænger sammen. Man kan således ikke forestille sig en situation, hvor der ikke er alle dimensioner til stede.

Det er alles opgave nysgerrigt at undersøge mønstre, sammenhænge og betingelser.

Professionelle har forskellige uddannelser og erfaringer, så det er klogt undervejs at spørge ind til hinandens perspektiver.

Forskelligheden ses som en styrke: Flere perspektiver kan skabe bredere forståelse, og dermed give et solidt grundlag for at prioritere en justering, hvor der enighed om, at netop denne rammer et mangfoldigt børnefællesskabs nærmeste udviklingszone.

Det kan kræve "lidt orden" at få glæde af perspektiverne. Det kan være en god ide, at anvende modeller/artefakter til at sætte retning for samarbejdet. Så kender alle retningen og egen rolle. En valgt model/artefakt kan være dagsordensætter og på den måde også være udgangspunkt for anvendelsen af tid. Det kan lyde omstændeligt, at skulle igennem børns perspektiver, lytning, supplement, forståelse og prioritering. Med tiden falder det nemmere, og deltagerne tilpasser nøje deres bidrag efter fokus, den afmålte tid og deltagerskarens størrelse.

Der findes ingen kadencer mellem disse samtaler eller møder, der "fits all". Disse må beslattes lokalt og kollegialt og er som sådan afhængige af den skema- og teamtid, der er gældende på den enkelte skole. Af og til kan et møde afsluttes efter gruppen har prioriteret en justering. Den konkrete planlægning kan så finde sted efterfølgende.

Det handler næste kapitel om.



Inspiration til at supplere og forstå børns perspektiver

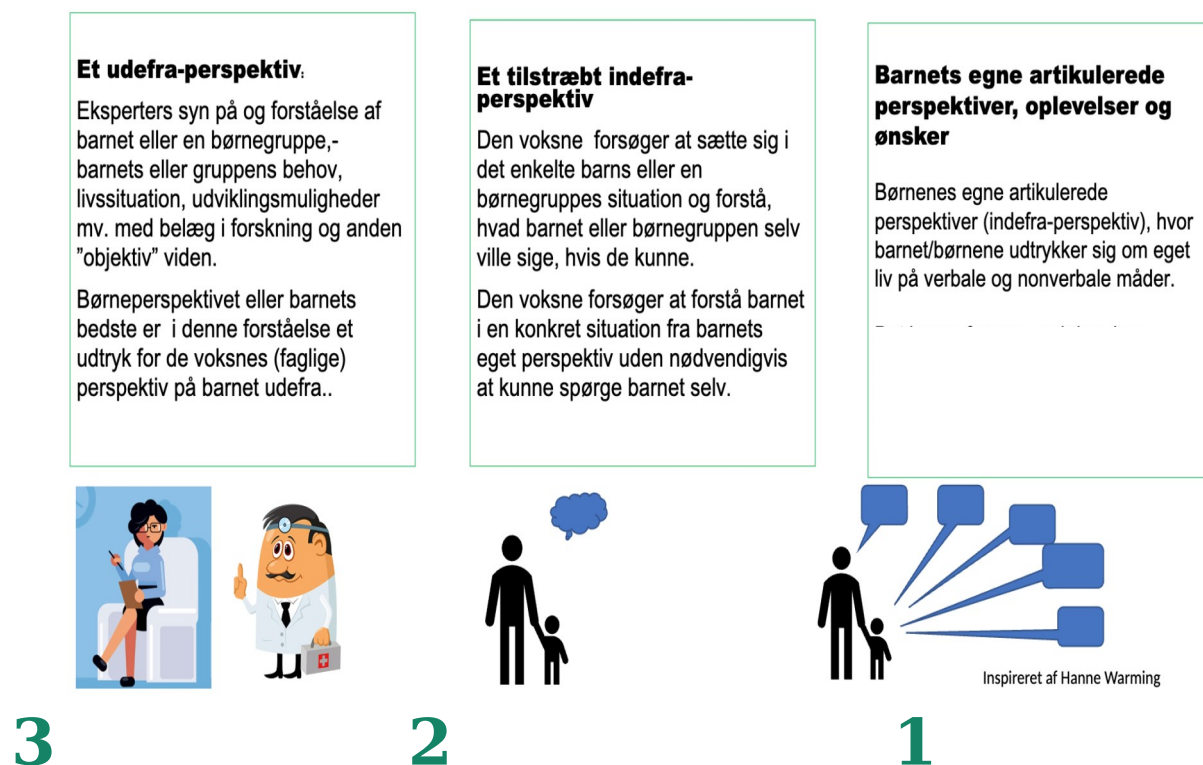
Nedenfor præsenteres tre modeller/artefakter, som både kan vælges for at sætte pædagogisk retning for det professionelle samarbejde og for anvendelsen af tid.

1. Hanne Warmings børneperspektiver

Børn kan forstås fra flere perspektiver. Hanne Warming har inspireret med denne tredeling: 1. et udefra-perspektiv, 2. et tilstræbt indefra-perspektiv og 3. børns eget perspektiv.

Alle 3 perspektiver er vigtige, og bidrager til en nuanceret beskrivelse og forståelse af børn og deres fællesskaber. Især i nye kollegiale sammenhænge kan det være nyttigt at være eksplicit om, hvilket perspektiv, den enkelte taler ud fra. På den måde kan man undgå at forveksle fagligheder med synsninger og antagelser.

Bogen her anbefaler en "bagvendt HW," idet børnenes perspektiv ligge til grund for de andre.



Tak til Warming

2. Selvbestemmelses teori

Selvbestemmelsesteorien (SDT) kan være nyttig, når professionelle ønsker at undersøge børns trivsel og motivation. De tre indikatorer er hver især "oversættelige" til professionel samtale, observation og justeringer. Børn har ofte en fin fornemmelse af egne og kammeraters oplevelse af autonomi, samhørighed og kompetence.

De bruger bare ikke helt de ord...

Autonomi

handler om børns følelse af selvbestemmelse og kontrol over egne valg. Det øger motivation, når børn føler, at de har indflydelse på deres handlinger.

Samhørighed

handler om at føle sig forbundet med andre. At have støttende relationer øger trivsel og motivation for opgaver.

Kompetence

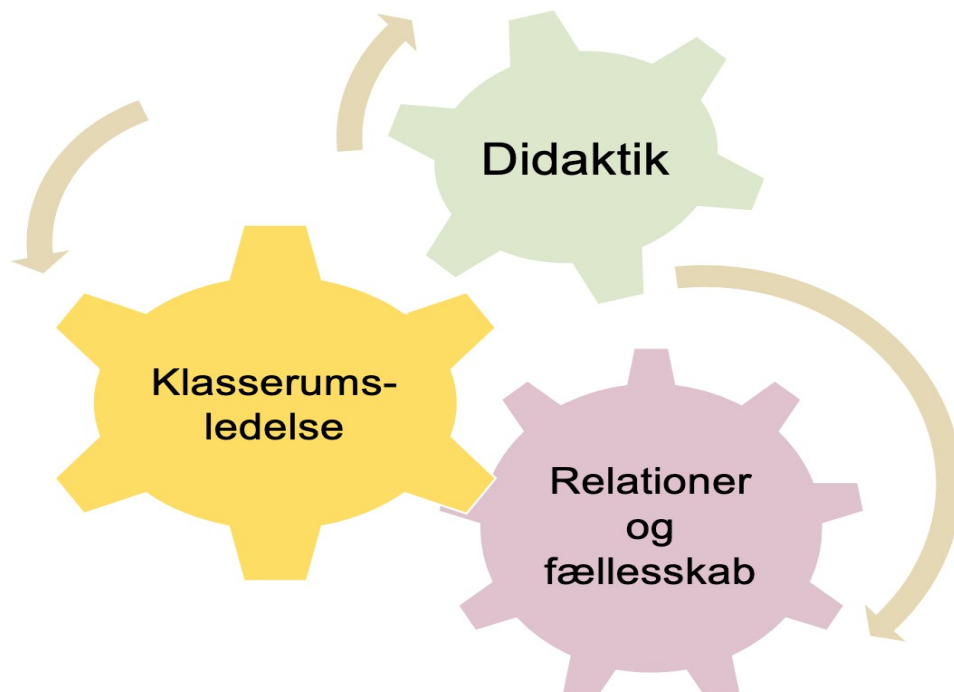
handler om at føle sig dygtig og effektiv. Det motiverer børn, når de oplever, at de mestrer deres opgaver og kan nå deres mål.

Tak til Deci og Ryan



3. Skolefaglige dimensioner

De skolefaglige dimensioner på læringsfællesskabet kan defineres som: relationer, fællesskab, klasserumsledelse, (fag)didaktik. Dimensionerne griber ind i hinanden som tandhjul. En justering i en dimension får betydning for de andre dimensioner. Dimensionerne kan udfoldes af teamet.



Relationer og fællesskab: Fx udvekslinger, regler og vaner, trivsel, lege, tryghed, retfærdighed, humor, forsoning, empati.

(Fag)Didaktik: fx klasseundervisning, temavalg, Cooperative learning, differentiering, elevinddragelse, ugeskemarevolution, variation, taksonomi, læringsstile, feed-back.

Klasserumsledelse: fx. bordopstilling, opstart/afslutning, tid, funktionel indretning, visuel understøttelse, lydniveau.

Tak til Hansen

3. Justeringer og kollegiale aftaler

Tidligere i denne bog er der skrevet om inddragelse af børns perspektiver, og om hvordan de professionelle voksne kan forstå disse og prioritere en justering.

Kunsten er at følge børns og fællesskabers modning og udvikling, så justeringerne nogenlunde rammer nærmeste udviklingszone. - Ikke kæmpestore indsatser, men netop forebyggende kontinuerlige justeringer.

Analyse og forståelse af børns perspektiver og inspiration til justeringer hentes ofte fra den sprog- og værktøjskasse, som almindeligvis tages i brug i det professionelle arbejde med relationer, fællesskab, klasserumsledelse og didaktik. Vi ved fra hverdagen, at de fire elementer hænger sammen. Hvis vi justerer et sted, har det en betydning for de andre. - Det betyder så også, at man fx kan justere på relationer ved at lave en anderledes bordopstilling hentet fra klasserumsledelsesrepertoiret eller ved at anvende Cooperative Learning fra det didaktiske repertoire. Denne kendsgerning giver mulighed for fleksibelt og iderigt at gribe og udvide en skoles muligheder for at skabe trivsel og læring.

Det vigtigste er, at den konkrete planlægning af den valgte justering rammer nærmeste udviklingszone. Det vil den ganske sikkert, fordi forarbejdet med børneinddragelse og professionel forståelse og prioritering har fundet sted.

Når vi rammer nærmeste udviklingszone, vil det kunne mærkes fællesskabet. Vi vil se mindre modstand og kedsomhed. Til gengæld vil børnene vise mere mod, større tolerance endda glæde overfor "det nye".

Begrundelse for det specifikke valg af justering er afgørende - og det skal kommunikeres blandt professionelle, forældre og især børn. Ellers kendes de positive intentioner ikke, og deltagerne aner ikke, hvordan de nu kan spille deres rolle.

Fokus på tid er central. Kadencerne mellem justeringerne må ikke være for hastige. Børn føler sig kompetente i det velkendte, og de seneste justeringer kræver gentagelser før børnene tager dem til sig. De professionelle skal også have mulighed for at vurdere succesen af seneste justering, inden de kaster sig ud i nyt. - Modsat må det heller ikke gå for langsomt, så børnene keder sig og føler, at rammen er gået i stå.

Vedvarende trivsel og læring i mangfoldige børnefællesskaber kræver kontinuerlige justeringer. Det er en grundforståelse i det forebyggende arbejde en skole skal prioritere for at sikre rotationsrobusthed. Børn, forældre og professionelle skal være sikre på, at "Sådan gør vi her". Det kontinuerlige -

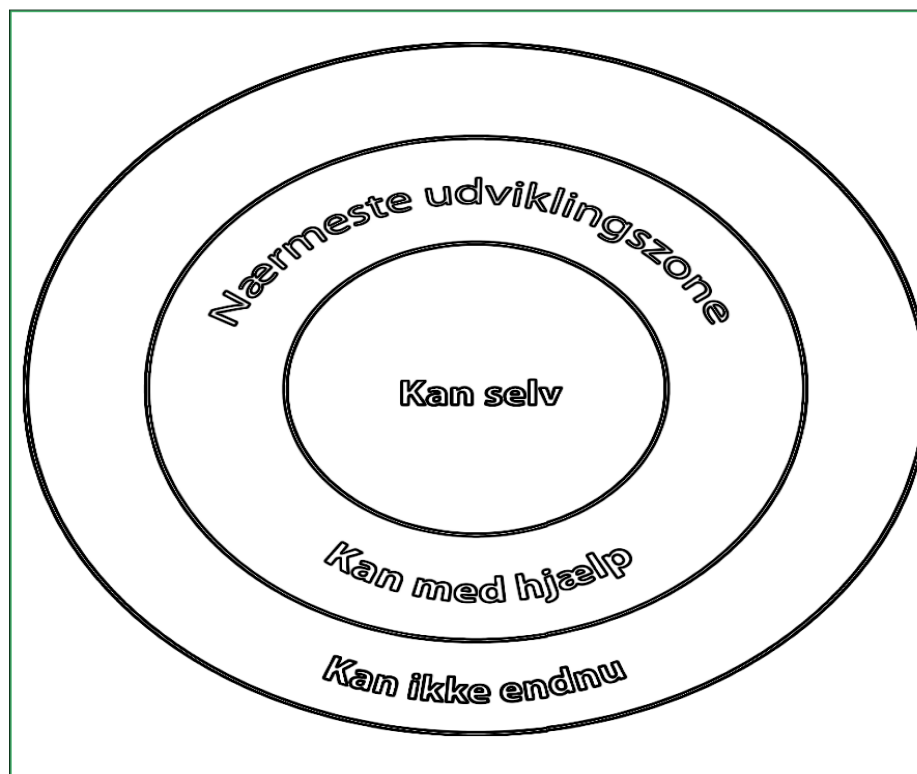
systematikken skal forstås som omsorg for aftaler i fællesskabet, som bidrager til trivsel og læring.

Ved inddragelse af børn, er der en særlig etisk forpligtelse til at kommunikere, hvordan deres bidrag har sat aftryk på de justeringer, som besluttes. Det rækker tilbage til, hvordan inddragelsesaktiviteten har været sat i scene. Har vi inddraget børn som informanter og medskabere af det bedste næste med henblik på systematisk justering, der skal skabe trivsel og læring? - Eller beder vi om børneperspektiver, fordi perspektivudveksling i sig selv er en grundsten i et robust mangfoldigt børnefællesskab?

Inspiration til justeringer og kollegiale aftaler

1. Nærmeste udviklingszone

Den nærmeste udviklingszone er helt central i forhold til gode justeringer inden for trivsel og læring. Justeringer bygger bro mellem det, børn kan på et givet tidspunkt og det, de kan med støtte. Støtte skal forstås bredt: forklaring, materiale, organisering, tidsanvendelse osv. Ved inddragelse af børn og professionelles perspektiver kvalificeres vurderinger og begrundelse for det bedste næste.



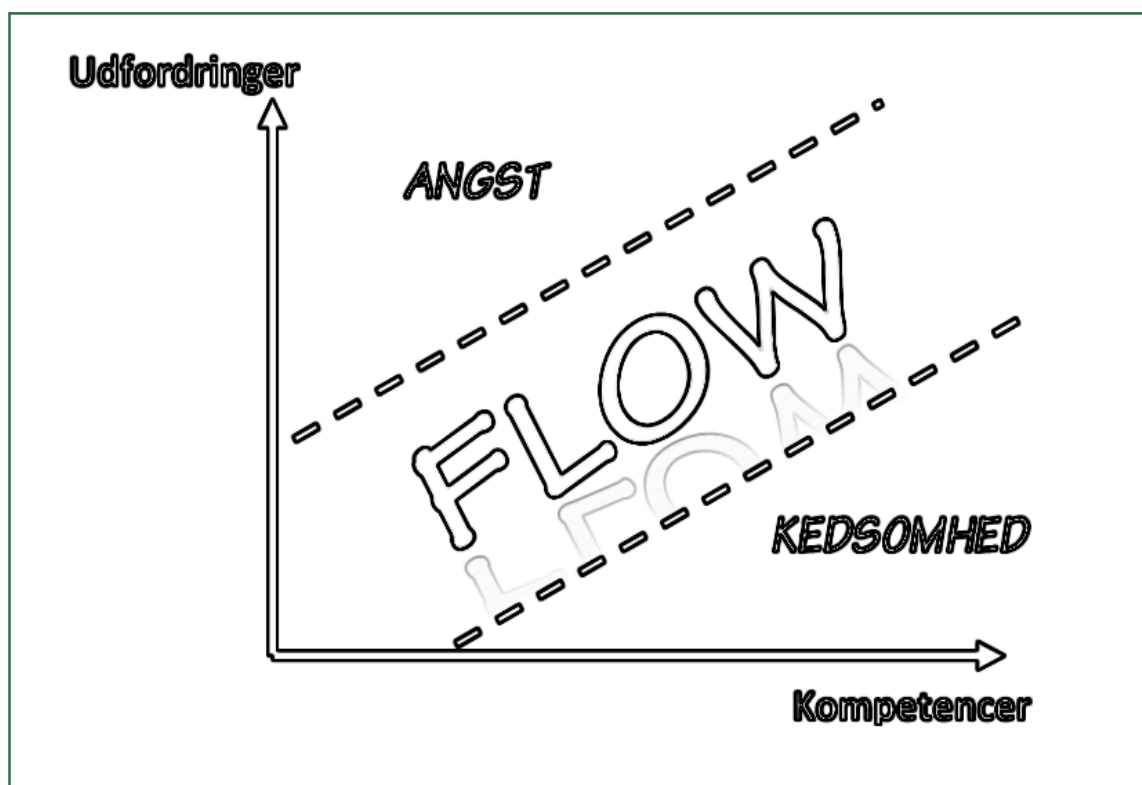
Tak til Vygotsky!

2. Flow

Flow er et andet fint sigtepunkt, når vi foretager valg af form og niveau for en aktuel justering. Flow defineres som en særlig tilstand af fordybelse, engagement og fokuseret opmærksomhed. Børn, der oplever at være i flow, fortæller, at de synes tiden går hurtigt.

Her vurderes forholdet mellem en valgt justering (udfordring) og det aktuelle kompetenceniveau. Hvis justeringer skyder ved siden af flow og nærmeste udviklingszone, kan det afstedkomme kedsomhed eller angst. To tilstande som ofte medfører uro.

En pointe her er også, at der ikke skal udfordres på for mange dimensioner ad gangen. Det kan fx være svært både at lære noget fagligt nyt, som opleves vanskeligt og være i et nyt bordmakkerskab.



Tak til Csikszentmihalyi!

3. Den konkrete planlægning

Den konkrete planlægning, herunder de kollegiale aftaler, er afgørende for at justeringerne kommer til at leve i virkeligheden. I et team skal alle vide, hvem der

skal lave hvad med hvem, hvornår, hvorfor. Der skal desuden aftales et tidspunkt for, hvornår deltagerne evaluerer, om justeringen ramte nærmeste udviklingszone hos børnene (og de voksne). Alle skal vide: What's in it for me – hvad betyder aftalen for mig.

En SMARTIE er et redskab til at gøre aftaler konkrete.

SMARTIE: Justering i praksis

Mål eller ønske: _____

Specifikke: Hvilke børn, hvilke prof, hvad skal der siges/gøres?	
Målbare: Hvilken dag – hvilket tidspunkt?	
Ambition: Hvordan begrundes vi pædagogisk?	
Realistiske: Kan det lade sig gøre tids-, personale- og pladmæssigt?	
Tidsfastsatte: En gang, flere gange – hvor længe?	
Information: Hvem skal kende/ har glæde af at kende justeringen?	
Evaluerbare: Hvem og hvornår?	

Tak til Hansen

4. Kommunikation - sprogets muligheder

Alt i denne bog handler også om kommunikation. Kommunikation forstået som udvekslinger af viden, følelser, ønsker og aftaler - gennem tale, lytning, skrivning og læsning.

Vi kan fremme trivslen i de mangfoldige børnefællesskaber ved at være opmærksomme på at bruge sprogets muligheder pædagogisk.

Vi kan mindes os selv om:

”Fisk svømmer
i vand –
mennesker
svømmer i
ord”

I mangfoldige børnefællesskaber, forstår vi, at ord kan give næring både til den enkelte og til et klassefællesskab. Så hvilke ord, skal flyde i fællesskabet i klasserummet? Hvad vil børnene trives ved at høre? Hvad trænger de til at høre? Hvad fortæller de selv, de gerne vil høre?

De ord, vi bruger, lyser og sætter retning: Vi får det, vi taler om.

Hvis vi siger ”stop larm”, får alle fokus på larm, finder skyldige og bliver triste.

Hvis vi siger ”øve arbejdsro”, får vi øje på ro-strategier og bliver stolte.

”Sproget
er som en
lygte”

”Sproget
som
stillads”

Stilladset giver sikkerhed. Det kan hjælpe børn til at få overblik og finde forståelse og sammenhænge.

Et fællesskab kan vælge ”stillads”-ord, som beskriver kulturen i den ønskværdige fremtid. Børn har perspektiver på, hvordan det ønskværdige kan omsættes i virkeligheden. Sprog former tænkning og kan give handlemuligheder,

5. Inspirationer

Her udfoldes de konkrete inspirationer, som kapitel 1 henviser til.

Alle øvelserne er afprøvet sammen med børn og professionelle, men de skal tilpasses den enkelte klasse. Vurder især hvor lang tid, der skal afsættes, og hvor grundigt den enkelte øvelse skal introduceres.

Fortæl børnene, hvorfor I laver øvelsen, og hvorvidt I som professionelle vil følge op.

Øvelserne kan anvendes på forskellige måder:

- Som løbende perspektivdelinger mellem børnene og dermed som en del af arbejdet med at robustgøre det mangfoldige fælleskab og forebygge udfordringer i trivsel- og læring. Anvendes øvelserne på denne måde vil der ikke nødvendigvis være en opfølgning.
- Som en del af skolens systematiske professionelle samarbejde og årshjul. Her indgår børnenes perspektiver i de professionelles refleksioner og kontinuerlige justeringer. Derfor følges der op med børnene, og teamet begrundes de valg af justeringer, der arbejdes videre med.

Inspirationerne er tænkt som et supplement til skolens eksisterende fælles repertoire.

God fornøjelse!

Vores lokalområde

Mening med øvelsen

- Børnene finder ud af, hvor de andre børn i klassen bor.
- Børnene deler viden om særlige steder i lokalområdet.
- Børnene får øje på muligheder for skoleliv og fritidsliv.
- Øvelsen styrker styrker tilhørsforhold og tryghed.

Materialer og forberedelse

Print et Google-Maps-kort eller Krak-kort over lokalområdet i A3-format. Brug et kort til hver gruppe på 4 børn, så alle kan se og deltage.

Organisering

Sammensæt grupper på fire børn- Lad grupperne være sammensat tilfældigt. Pointen er, at børnene lærer flere klassekammerater at kende. Selvvalgte grupper, hvor børnene allerede kender hinanden godt, får derfor ikke så meget ud af øvelsen.

Øvelsen

- Lad børnene orientere sig på kortet. Hvor ligger skolen? Sæt en prik.
- På skift sætter børnene en prik der, hvor de bor og skriver deres navn.
- Fortælleren kan herefter uddybe:
 - Hvad vejen hedder?
 - Hvordan ser der ud?
 - Hvordan er skolevejen?
 - Hvad er det bedste ved at bo netop der?

Muligheder

- Lad grupperne besøge hinanden og præsentere deres lokalområde
- Tilføj andre betydningsfulde steder på kortet fx supermarked, sportshal, kirke, busstoppested eller grønne områder.
- Hæng alle kort op i klassen.
- Saml alle adresser på et fælles kort.



Vores skole

Mening med øvelsen

- Børnene får større kendskab til deres skole.
- Børnene opdager skolens historie, muligheder og rammer.
- Øvelsen styrker deres tilhørsforhold til skolen.

Materialer og forberedelse

- Skolens hjemmeside.
- Et udprintet Google-Maps-kort eller Krak-kort over skolen.

Organisering

- Sammensæt grupper på 2-4 børn. Vælg om grupperne skal være tilfældigt sammensat eller sammensat på anden måde. Begrund valget for børnene.

Øvelsen

(Opgaverne kan fordeles mellem grupperne eller alle kan løse det samme)

- Hvor mange bygninger hører til skolen?
- Hvilke bygninger ligger ved siden af skolen?
- Har bygningen altid været skole?
- Hvor gammel er skolen?
- Hvor længe har jeres lærere været her?
- Hvor mange etager er på skolen?
- Hvor mange faglokaler har skolen?
- Hvor mange steder er der til at holde frikvarter?
- Hvor mange klasser er der på skolen?
- Hvad er områdets historie?
- Hvad er skolens historie?
- Hvor er der spændende at opholde sig?
- Hvilke regler har vi på skolen?
- Hvilke billeder/ andet kunst kan du finde?
- Har I søskende eller andre familiemedlemmer, der går eller har gået på skolen?



Muligheder

- Præsentation på forældremøder.
- Tegn et motiv fra skolen i billedkunst - udstilling.
- Perspektiver til historie; Hvad skete der ellers på den tid, hvor skolen blev bygget?
- Opmålinger til matematik: vinduer, gangareal tc.

Den nyttige: Hvad gør man hvor?

Mening med øvelsen

- Børnenes tryghed styrkes, og deres mulighed for at opleve sig selv kompetent øges
- Børne deler viden om skolens hverdag og deres elevarbejds miljø

Materialer og forberedelse

- Papir
- Mobiltelefoner til foto

Organisering

- Sammensæt grupper på 2-4 børn. Vælg om grupperne skal være tilfældigt sammensat eller sammensat på anden måde. Begrund valget for børnene.

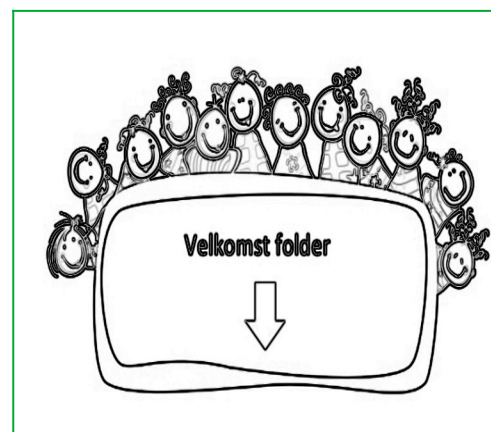
Øvelsen

Bed børnene tænke over:: Hvad ville være godt for en ny klassekammerat at vide om vores skole?

- Hvis man kommer til skade. Hvad gør man - hvor får man hjælp?
- Hvis man skal på toilettet?
- Hvis man glemte en trøje i gård - hvor er glemmekassen?
- Hvor henter man mælk og skolemad?
- Hvor er skolelederens kontor - og personale rummet?
- Hvor går man hen, hvis man ikke har nogen at lege med?
- Hvor er skolebiblioteket?
- Hvilke regler er vigtige i skolegården?
- Hvis man er tørstig?
- Hvis man er sulten?
- Hvis man føler sig syg - og gerne vil hjem?
- Hvordan lærer man de andre børn at kende?
- Hvilke lege og spil kan vi i vores klasse?
- Vores klasseregler?
- Hvis man får vikar?

Muligheder

- Dansk: brug informationerne til en velkomstfolder i den enkelte klasse.
- Samarbejde med elevrådet om en velkomstfolder til skolens nye elever.



Skole i gamle dage og nu

Meningen med øvelsen

- Børnene får en fornemmelse af, at den tid, de lever i, har betydning for deres skoleliv.
- Ved at sammenligne med tidligere tiders skoleliv får børnene øje på de betingelser, der har betydninger for deres hverdag i dag.

Materialer og forberedelse

Se en kort film om skolen i gamle dage fx "Skoleliv i 30erne" (stumfilm 2 min 26 sek): <https://www.danmarkpaafilm.dk/klip/skoleliv-i-1930erne>

Organisering

- Sammensæt grupper på 2-4 børn. Vælg, om grupperne skal være tilfældigt sammensat eller sammensat på anden måde. Begrund valget for børnene.
- Øvelsen kan også gennemføres som klasseundervisning. Benyt tænk, par, del, for at fremme aktiv deltagelse for alle (se nedenfor)

Øvelsen

- Se filmen: Stil et åbent spørgsmål: Hvad lagde I mærke til? (brug evt. tænk-par-del. Se nedenfor)
- Se filmen igen: Stil børnene sammenlignende spørgsmål:
 - Find en forskel mellem skolen dengang og nu?
 - Find en lighed mellem skolen dengang og nu?
 - Hvad var godt dengang – og hvad er godt nu?
 - Hvad var svært dengang – hvad er svært nu?
 - Hvilke betingelser for at gå i skole er anderledes i dag end dengang?

Afslut: Hvis I skulle vælge: Ville I så helst gå i skole dengang eller nu? Begrund jeres valg.

Muligheder

- Børnene kan stille spørgsmål til lærerens skolegang
- Børnene henter svar på valgte spørgsmål fra deres forældre/ bedsteforældre?
- Tænk 10 år frem: hvordan mon skolen så er?

Tænk (Individuelt): Hver elev tænker over svaret i 1-3 minutter og tager evt. notater.

Par (Samarbejde): Eleverne diskuterer deres tanker med en sidemakker eller omkring gruppebordet.

Del (Fællesskab): Parrene udveksler deres bedste pointer med resten af klassen

Min og vores særlige tid

Meningen med øvelsen

Børnene får øje på, at de både deler og har forskellige betydningsfulde fortællinger om den tid, de lever i. Den voksne kan også fortælle om sig selv. Det giver børnene et bedre kendskab til den voksne og et eksempel på, hvad man selv kan fortælle.

Materialer og forberedelse:

- Et ark papir til hvert barn – A3 eller A4. Her skal modellen tegnes
- Læreren kan udfylde sin egen model på forhånd eller gøre det sammen med børnene under introduktionen.

Øvelsen

- Den "Tids – økologiske" model præsenteres - alle tegner sin egen.
- Bed børnene sætte 3 prikker til stikord om de betydningsfulde fortællinger, de oplever inden for hver cirkel.
- Lad børnene præsentere parvis for hinanden

Muligheder

- Prøv at udfylde modellen, som I forestiller jer, at Kong Frederik, Medina eller naboen ville gøre.



Tak til Bronfenbrenner!

Fokusgruppeinterview ved rotationer

Mening med øvelsen

At inddrage børnenes perspektiver, når klassen står over for rotation, fx en ny lærer, en ny klassekammerat eller en klassesammenlægning.

Materialer og forberedelse

- Relevant spørgeguide – se nedenfor.
- Inddrag en kollega og aftal på forhånd, hvem der leder interview, mens den anden er sammen med resten af klassen.

Organisering

- Inviter børnene til et fokusgruppeinterview: overvej om alle skal deltage i forskellige grupper eller om interviewet er åbent for dem, der har lyst. Lad interviewet vare omkring 10 minutter.

Øvelse – eksempler på spørgeguides

Ny elev i klassen – ny lærer i klassen:

- Hvordan kan vi bedst tage imod vores nye klassekammerat eller lærer?
- Hvad er godt at vide om vores klasse?
- Hvad er godt ved at få ny klassekammerat eller lærer? – hvad kan være lidt svært?
- Hvad vil være rart, at lærerne tager sig af? – Hvad kan vi børn hjælpe med? – Hvad vil den enkelte gerne hjælpe med?

Klassesammenlægning:

- Hvad glæder du dig til? – Hvad kan blive lidt svært?
- Har du gode ideer til, hvordan den første tid i de nye klasser skal være?
- Hvilke klasseregler er vigtige for dig?
- Hvilke gode ting fra din nuværende klasse, vil du gerne have fortsætter?

Husk!

- Fortæl børnene, hvad I har hørt.
Spørg om I har forstået deres perspektiver rigtigt.
- Fortæl hvad der bliver arbejdet videre med.



Quis og byt

Mening med øvelsen

Børnene stiller og svarer på en masse spørgsmål, som er givet på forhånd. Spørgsmålene er lette og sjove, så alle føler sig tilpas og måske griner sammen. Alle deltager aktivt. De skiftende makkere giver børnene mulighed for at tale med flere forskellige klassekammerater. Måske bliver man ikke venner gennem denne øvelse, men man kan få kontakt og mulighed for at lære de andre bedre at kende.

Materialer og forberedelse

Print kortene på næste side ud. Print i A3. Kortene kan lamineres, hvis de skal bruges flere gange.

Organisering

- Bed alle børn om at stille sig ud på gulvet i klassen, på gangen eller måske i skolegården.

Øvelsen

- Børnene får et kort hver. Kortet rækker de i luften og markerer dermed, at de er parate til at møde en spørgemakker (2 og 2). – Det finde de så og hilser på.
- Den ene starter med at stille spørgsmålet på sit kort. Makkeren svarer hvorefter rollerne skifter. Efter begge har spurgt og svaret, bytter makkerparret kort. Det nye kort rækkes i vejret og børnene viser på den måde, at de igen er parat til at møde en ny spørgemakker, som også har rakt sit kort i vejret. Spørgerunden gentages.
- Stop øvelsen efter 6 – 7 minutter. Det gøres nemmest ved at have aftalt et visuelt tegn – halvdelen af børnene taler jo!

Muligheder

- Lad børnene lave kort, som de synes er sjove.
- Brug fagspørgsmål.
- Brug spørgsmål, hvor alle svar skal begrundes.
- Brug samme øvelse på forældremøde – evt. med spørgsmål som børnene har fundet på.



Spørgsmål til Quis og Byt:

Hvilken er din bedste slikbutik?	Hvad kan du bedst lige at bade i: havvand eller pool?	Fortæl om din nabo	Har du nogle søskende – hvad hedder de?	Hvad kan gøre dig virkelig sur?
Hvilke 3 veje eller gader kan du godt lide?	Hvilken musik kan du godt lide?	Hvornår har du sidst været heldig?	Har du noget pynt på dit værelse, som du er meget glad for?	Hvilket brætspil kan du lide at spille?
Hvad er dit bedste feriested?	Hvornår har du sidst været uheldig?	Hvad kan du bedst lide: forår, sommer, efterår eller vinter?	Hvad kan få dig vågen om morgenen?	Hvad kan du lide at spise til aftensmad?

Hvilken TV-serie kan du bedst lide?	Hvis du skulle på restaurant med en kendt – hvem skulle det så være?	Hvad er en god ven for dig?	Hvilken motion foretrækker du?	Hvilket arbejde vil du gerne have, når du bliver voksen?
Kan du ikke lige klø mig på ryggen?	Hvad ville du gøre, hvis du vandt en million kr.?	Hvad er det værst: edderkopper eller snegle?	Hvad har du smidt ud for nylig?	Hvad er godt ved naturen?
Hvad kan du bedst lide: Tivoli eller bakken?	Hvilket kæledyr kunne du godt tænke dig?	Hvad synes du om mine sko?	Hvad kan gøre dig virkelig glad?	Hvad er godt ved byer

Englen og djævelen

Meningen med øvelsen

Børnene forsoner sig med, at alle mennesker fra tid til anden er en engel og en djævel. Det er fællesmenneskeligt, at vi rummer begge sider.

Materialer og forberedelse

- Læreren kan skrive en eksemplarisk engel - djævel - historie
- Papir og blyant.

Organisering

- Opgaven løses enkeltvis - men det kan være en god ide at give børnene mulighed for at tænke og tale med en sidemakker.

Øvelsen

- Læreren kan være eksemplarisk og læse sine historier højt.
- Lad børnene skrive to korte historier, hvor de har været henholdsvis en engel og en djævel.
- Historierne kan læses højt for hele klassen - eller børnene kan gå rundt og møde udvekslingsmakkere i klassen eller skolegården.

Muligheder

- Historierne kan illustreres.
- Historierne kan afleveres anonymt og herefter læses højt. Hvem mon har været denne engel eller denne djævel?
- Tale følelser - hvordan har man det, når man har været en engel eller en djævel.



Find 3 ting I har fælles

Meningen med øvelsen

Børnene får øje på det, de har fælles med andre.

Måske skal man lede lidt, men det er en vigtig pointe i det at skabe trivsel og læring for alle.

Materialer og forberedelse

- Læreren kan gå foran og forberede 3 ting, som er fælles med en anden voksen i klassen: Bor på 3. sal, har hund, elsker lasagne, er Vædder etc.

Organisering

- Sammensæt tilfældige grupper på 3 børn. Tilfældigheden understøtter øvelsens pointe. Grupper med børn, der kender hinanden godt, får ikke så meget ud af øvelsen.
- Bed grupperne står op i klasselokalet, i gården eller på gangen.
- Sæt fx 5 minutter af til øvelsen.

Øvelsen

- Giv det eksempel som du har forberedt.
- Bed børnene find 3 ting de er fælles om.

Muligheder

- Prøv med 4 i hver gruppe.
- Find 2 ting I er fælles om og en, der ikke passer. Præsenter for klassen. Lad der andre kan gætte, hvilken der ikke passer.



Hvordan fungerer vi godt på ture, i frikvarterer, ved vikar?

Meningen med øvelsen

Børn er eksperter. De ved noget, de voksne ikke ved. De fortjener også, at deres perspektiver bliver delt blandt deres kammerater. Pointen er at sætte lys på det, der fungerer og sammen undersøge nærmeste udviklingszone.

Materialer og forberedelse

Ingen materialer. Men tænk efter: Det kan være en ide, at begynde med noget klassen allerede fungerer godt i og undersøge betingelser, deltagelse, styrker og bump, som de faktisk kan klare. På senere tidspunkter kan der tales om det, der er lidt sværere.

Organisering

- Sidemakkere
- Tænk – par – del (se side 32)

Øvelsen

- Sig fx: "I går var vi på en dejlig tur i parken – den gik godt. Jeg fortalte Per, at det var så rart. – Nu skal vi sammen finde ud af, hvorfor den gik godt."
- 3 runder, hvor input skrives på smartboard/tavle/planche. Så kan alle SE alle bidragene.
 - Hvad gjorde turen god i går?
 - Hvorfor mon det gik godt?
 - Hvad kunne have gjort turen en lille smule bedre?

Muligheder

- Næste gang der er park-tur kan klassen mindes om, hvad og hvorfor det gik godt sidst. Og hvis der har været svære ting, findes et forsøg på at løse det.
- Fortæl om metoden på forældremøder.
- Brug øvelsen på hele årgangen for at finde mange perspektiver og mange ideer til gode løsninger
- Brug øvelsen til at evaluere og finde løsninger til andre skolesituationer..

DET GODE

Hvad tænker vi om Respekt - Diamond 9

Mening med øvelsen

Alle børn vil gerne respekteres. Her gives forslag til ord og handlinger, som kan hjælpe børnene med at udvikle en fælles forståelse af, hvad respekt kan være. Samtidig lægger øvelsen op til dialog om, hvordan makkerpar eller grupper kan øve at tale sig frem til en fælles prioritering.

Materialer og forberedelse

Print kortene på næste side og klip dem ud. Børnene kan eventuelt hjælpe med at klippe. Laminerer kortene, kan de bruges flere gange.

Organisering

Sammensæt grupper af 2-4 børn. Større grupper gør det sværere at blive enige om en fælles prioritering.

Øvelsen

- Alle grupper får en stak med 9 kort
- Gennemgå instruktionen nedenfor.
- Efter grupperne er færdige, kan de gå på besøg hos andre grupper og se, hvordan de har prioriteret.

Muligheder

- Tag billeder af diamanterne med en telefon.
- Gentag øvelsen efter en tid – sammenlign.
- Vis billederne af diamanterne til kollegaerne.
- Vis billederne af diamanterne til forældrene.
- Prøv selv øvelsen i presonalegruppen.

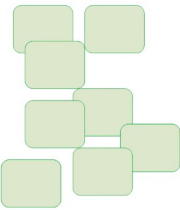
Respekt - Diamond 9 (1)

Opgave:

Hvad er vigtigt for jer!
Hvordan ønsker vi at vise
respekt for hinanden i
vores klasse?

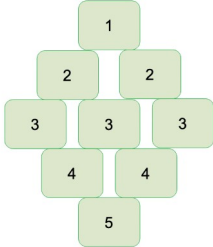
I klipsen er der 9 sedler
som handler om respekt.

- Læs dem sammen.
- Fortæl hinanden
hvordan I forstår det,
der står på sedlerne



Diamond 9 (2)

- Dan en fælles diamant for
jeres jeres
makkerpar/gruppe
- Det vigtigste lægger I på
plads 1.
- Det, der ikke er så vigtigt
lægger I på plads 5.
- Begrund jeres
prioriteringer!



Vi overholder
aftaler

Vi taler pænt
til hinanden

Vi lytter til
hinanden

Vi er
retfærdige

Vi spørger, om
andre vil være
med

Vi er lige
meget værd

Vi tager
hensyn til
andres ting

Vi giver plads
til andres
mening

Vi synes, det er
ok at fejle

Fem lege eller aktiviteter, som alle kan være med til

Mening med øvelsen

Fælles lege kan styrke børns oplevelsen af at høre til og på den måde være en del af en classes fællesskabsidentitet (wedentity). Når vi sætter fokus her, giver vi flere børn mulighed for at stå mere kompetente i det sociale.

Lege, som alle kender, kan være værdifulde i forhold til vikartimer og frikvarterer.

Materialer og forberedelse

Et stort stykke papir, hvor legeforslagene kan skrives på. Selve brainstormen tager cirka 10 minutter, men sæt tid af til at afprøve en af de foreslåede lege.

Organisering

- Sidemakkere eller grupper.
- Tænk-par-del (se side 32).

Øvelsen

- Skriv på det store stykke papir: Disse lege/aktiviteter ville alle kunne være sammen om?
- Hvert bord må sige 1-2 forslag i første runde.
- Brainstorm fokuseret: hvilke udendørslege? – marker med U.
- Brainstorm fokuseret: hvilke indendørslege? – marker med I.
- Brainstorm fokuseret: hvilke lege kræver rekvisitter? – marker med R.
- Hæng planchen med forslagene op. Vælg en af legene, som kan afprøves. Vær omhyggelig, så alle kender reglerne.
- Beslut næste leg i en efterfølgende lektion. Legene afprøves i undervisningen. Alle forventes at deltage.

Muligheder

- Læg "lege-aktiviteter" ind i fagene.
- Samarbejd med legepatruljen
- Tal om leg: etik, det at vinde og tabe samt spilteori.



Efterskrift:

Bogens indhold er baseret på praktisk udviklingsarbejde gennem mange år: Rigtig mange samtaler med børn, observationer og udviklingsforløb med teams, klasser og årgange. Ofte har der været kaldt på hjælp til at "komme på sporet igen" - eller været nysgerrighed på "friske øjne"s blik på dynamikkerne i en måske urolig skolehverdag.

Der kan have været forskellige antagelser om, hvorfor en klasse oplever uro. Børn kan have fortalt, at de føler sig utrygge, forældre kan have fortalt, at det er svært at få børnene afsted om morgenen, eller lærerteamet fortæller, at børnene ikke rigtig vil tale. De oplever, der "foregår noget", som de ikke rigtig kan få fat om.

Ofte er børn og teams undervejs i disse forløb sammen blevet opmærksomme på, at klassens historie rummer et væld af strukturelle betingede forandringer: klassesammenlægninger, børns skoleskift til og fra klassen, mange lærerskift og måske også skift mellem forskellige matrikler på skolen. Så uroen i klassen har ikke alene vist sig som høj decibel, rumsteren omkring og hyppig trafik ud af og ind i klassen. Den har i høj grad også været at finde hos og mellem børnene.

Denne bog er en håndsrækning til professionelle, der ønsker at arbejde konkret med børneinddragelse for at styrke fællesskaber, så de bliver så robuste og trygge som muligt - hele tiden. Vi ved, at strukturelle forandringer er en del af skolers hverdag, så forebyggende rotationsrobustgørelse af børnefællesskaber er et "must", hvis mangfoldigheden i klasserne skal opleves som en styrke.

Bogen kan bruges af:

- Enkeltprofessionelle, som er nysgerrige på børns perspektiv.
- Teams, som ønsker at arbejde med kontinuerlige justeringer på baggrund af børneinddragelse og kollegiale perspektiver.
- Tværprofessionelle teams på en skole, som ønsker at arbejde systematisk forebyggende - tæt på praksis.
- Skoleledelser og ressource teams, som ønsker at styrke børneinddragelse, fælles repertoire i fht trivsel/læring og systematik i indsatser.
- Faggrupper på forvaltninger, som ønsker at komme tættere på "skolelivet praksis".
- Forvaltninger, som vil understøtte fokus på det forebyggende, børneinddragelse og tværkollegiale udvekslinger.

August 2026

Litteratur, der har inspireret

- Albrechtsen, T.R.S (2022) *Undersøgende team*. Aarhus Universitetsforlag.
- Andersen R.H. (red) (2014) *Elevinddragelse i undervisningen*. Danske Skoleelever.
- Andresen, S.R og Paarup, N (2018) *Teamsamarbejde*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Beaney, J og Kershaw,P. (2008) *Veje til inklusion*. Videnscenter for autisme.
- Børnerådet (2016) *Håndbog i børneinddragelse*. Børnerådet.
- Egelund, N. (2010) *Læringsmiljø og specialpædagogik*. Dafolo.
- Kagan S. og Stenlev, J. (2006) *Cooperative Learning*. Alinea.
- Kampmann, J (1998) *Børneperspektiv og børn som informanter*. Børnerådet.
- Kjær, B. (2010) *Inkluderende pædagogik - god praksis og gode praktikere*. Akademisk forlag.
- Lentz, J & Hansen K.H. (2025): *Barnets stemme*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Lund, L (2020) *Kort & godt om DIDAKTIK*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Lundgren, M. og Lökhölm,K (2006) *Motiverende samtaler med børn og unge*. Frydenlund.
- Marzano, R.J. m.fl. (2016) *Næste skridt i professionelle læringsfællesskaber*. Dafolo.
- Nielsen, J (2010) *Fællesskaber, der rækker ud over skolen*. I: Liv i skolen nr 4. Århus: Via University College.
- Nordahl, T (2011)*Læreren som leder af klasser og undervisningsforløb*. Dafolo.
- Poulsen. C.H (2023) *Elevernes perspektiver*. Aarhus universitetsforlag.
- Sahlberg, P .og Leppilampi, A. (1998) *Samarbejde om læring*. Akadmisk forlag.
- Staunæs, D. (2004) *Køn, etnicitet og skoleliv*. Samfundslitteratur.
- Vilain, H. (2023) *Bæredygtig pædagogik med fællesskabende didaktik*. Samfundslitteratur.
- Warming, H. (2011) *Børneperspektiver*. Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde. Akademisk forlag.
- Wenger, E. (2004) *Praksisfællesskaber*. Hans Reitzels forlag.
- Ziehe, T (2004) *Øer af intensitet i et hav af rutine*. Forlaget politisk revy.

I øvrigt tonet af:

Beck, Berliner, Bourdieu, Brinkerhoff, Bronfenbrenner, Engestrøm, Goffmann, Habermas, Hart, Hedegaard, Skårderud, Stern, Vygotsky - og Girfec (Getting it right for every child)

Om forfatteren:

Karen Hansen

Uddannet lærer med undervisningserfaring fra folkeskoler, privatskoler og dagbehandlingstilbud

Cand. pæd. i almen pædagogik.

Erfaringer fra praksis: PPR, forvaltning og konsulent i Trivsel og Læring

Fokus på forebyggende indsatser med udgangspunkt i børneinddragelse og observationer.

Øvrige bidrag:

Hansen, K. R.(2017) Om børns stemmer i pædagogisk udvikling. I PPT nr 2 2017.

Interviewet af Thomsen, U.H (2019) Det skader trivsel, faglighed og fællesskab, når børn puttes i kasser. Skolebørn november 2019.

Diverse publikationer for Københavns Kommune om eksempelvis AKT, Inklusion og klasseledelse.

Hjemmeside Trivsel og Læring: <https://www.trivsel-og-laering.dk/>